

Моя війна: рятівні кола й дорогі уроки

Мирослава Барчук

Журналістка, телеведуча

[ІНШІ ДОПИСИ АВТОРА](#)

В мороку перших днів війни перший проблиск світла з'явився для мене зранку 26 лютого 2022. Усю ніч недалеко від нашого села на Київщині велися тяжкі бої за Васильків. Ми чули вибухи,

черги пострілів, бачили спалахи в небі, чули глухий звук падіння літака, від якого здригнулись стіни. Потім з'ясувалось, що це наші збили російський літак Іл-76 з їх десантом. Також пізніше ми дізнались, що тієї ночі російська ДРГ, перевдягнена у форму Нацполіції розстріляла українських бійців ТРО на КПП біля Василькова. Я заснула лише на кілька годин перед ранком. Прокинулась від яскравого сонця, відразу ж схопила до рук телефон і побачила новини. Нічні бої з окупантом вже у Києві, на метро Берестейська. На Солом'янці російська ракета влучила у житловий будинок. На Житомирській трасі наші підірвали міст біля Стоянки, щоб не допустити техніку ворога до столиці.

Треба було купити продукти, корм для собаки, зробити хоча б мінімальний запас ліків. Біля нас на трасі – два великі супермаркети. Ми заїхали у перший, і я відразу відчула атмосферу й настрої людей. Серед порожніх полиць швидко, зосереджено рухаються візки, їх везуть переважно одною рукою, інша рука тримає телефон. Буквально кожен на зв'язку з рідними. Поліфонія голосів, уривки розмов, фраз. Похмура хроніка того часу. Чиїсь діти перетинали кордон, чиясь родина другу добу добиралась до Львова, чиїсь батьки опинилися вже в окупації, хтось розповідав дружині, що в супермаркеті не лишилось нічого, крім осетрини і червоної ікри, хтось радився з друзями, чи евакуюватись, бо не наважувався покинути дім. В аптеці розкупили усе заспокійливе, люди вигрібали антисептики, бинти і пластирі. Касири, продавці – страшено нервові і напружені. Супермаркет приймає лише готівку, термінали

відключили. З банкоматі готівку забрали до мене, тому я вийшла на вулицю ні з чим.

Ми заїхали на блокпост і запитали хлопців, чи потрібно їм щось купити. Вони просили лише одне, цигарки. На трасі був ще один супермаркет, Сільпо. Я зайшла туди, ні на що особливо не розраховуючи, і потрапила знову у зосереджену штовханину і вже знайомий вайб. Бетонна плита напруги і страху відчувалась і тут. Десь у глибині мелькнули великі підноси з хлібом, який виносили з пекарні, і люди кинулись набирати свіжоспечені багети і темний хліб. І от в цей момент звідкись з'явилась біла сорочка. Я не пам'ятаю обличчя цього чоловіка, тим більше не пригадую, що було написано на його бейджі, просто було зрозуміло, що це працівник супермаркету, можливо, адміністратор. Він сказав голосно і м'яко, ні до кого конкретно не звертаючись: «Беріть, скільки кому треба, беріть. Хліб буде. М'ясо, молоко буде. Все налагодимо, будемо годувати людей».

Я стояла біля напівпорожніх фруктових полиць, а просто біля мене молодий чоловік у цивільному, з автоматом Калашникова за спиною, набирав банани у пакет. Я подумала, що запам'ятаю цей сюр назавжди, і що обов'язково треба буде написати про оце просте, нехитре «все налагодимо», перше рятівне коло, за яке можна схопитися у божевільному потоці, який змиває твоє минуле життя. В цю хвилину на іншій стороні цього ж ряду полиць продавичні викладали молоко і сметану, якимось дивом привезені в магазин після ночі ракетних обстрілів і боїв у Києві. «Ну, що, Оленко, як діла, як настроєніє?», - запитала одна іншу. «Бойове, прорвемся!», - відповіла Оленка, і обидві

засміялись. Це була найпотужніша ІПСО за весь час війни, несвідомо втілена особисто для мене незнайомими людьми: адміністратором і продавчинями супермаркету.

Отже за дві доби світ, який ти вважав тривким, продуманим і надійним, може рухнути. Але в хаосі може з'явитися всього один голос або кілька голосів, які дивовижним чином, ненавмисне опритомнять тебе і дадуть опору.

На початку березня я зрозуміла ще одну важливу річ. Усі мої уявлення про народ, моє розуміння і претензії до народу, виявились, м'яко кажучи, не зовсім точними і виправданими. Я відчула це з перших днів, і не лише по вихоплених кадрах з передової, обличчя війни ми бачили й раніше. Я побачила це у відчайдушності волонтерів, які, незважаючи на смертельну небезпеку, везли продукти в оточений Чернігів; у колосальній жертвності медиків і рятувальників Харкова і Маріуполя на кадрах, відзнятих Мстиславом Черновим і Євгеном Малолеткою; у лицарстві сотень наших військових на Азовсталі; у сміливості проукраїнських мітингів в окупованому Херсоні, і ще в багатьох проявах колосальної сили духу, до якої мені рости і рости.

Пам'ятаю відео в одному з місцевих пабліків, зняте бійцем тероборони. Зйомка мобільним телефоном, як наші знищують десь в околицях Чернечого лісу російську ДРГ. Там був такий азарт і така відвага, що я передивилась цей запис разів п'ять. І зрозуміла, що герої цього відео – з тих хлопців, з якими я в мирний час сварилася на нашому пляжі біля озера за їхню голосну музику (часом російську попсу).

В українців є важлива і вже знайома нам риса, м'яз, вироблений Майданами. Щойно ми відчуваємо спільну загрозу, наше індивідуалістичне, розрізнене, часто розсварене, атомізоване суспільство раптом стрімко стає збитим монолітом. Не знаю, як це працює, які невидимі нитки моментально прошивають країну. Для цього не потрібно ніяких об'єднавчих закликів чи офіціозу, це чудо сходить на нас саме по собі. У січні 2022, рівно за місяць до повномасштабного вторгнення я встигла спіймати момент, коли цей процес стартував. Коли ми всі разом, не змовляючись, відчули, що напад буде. Це був флешмоб на аватарках у ФБ. Раптом у мене у стрічці зникло все, окрім національних прапорів. Пост за постом. Лише прапори. В ніч на 26 січня я теж поставила прапор на свою аватарку і написала: «Знову, як і під час Майдану 8 років тому, те саме вражаюче, ні з чим не зрівнянне, до щему, до сліз зворушливе і потужне відчуття єднання своїх. Знак одне одному, що ми всі відчуваємо історичний момент. Я не знаю, які випробування у нас попереду, що нам усім разом доведеться перейти, щоб зберегти державу. Але от в цю мить мене розриває від вдячності і захоплення, що я маю шанс це бачити і бути частиною цієї сили, яка знову мобілізується».

За час повномасштабної війни ми всі разом засвоїли кілька простих, але важливих уроків.

Головний виглядає досить очевидним, як все, до чого приходиш внаслідок численних помилок. Ми нарешті сказали собі правду: аби зберегтися, ми повинні подолати сусіда-вбивцю, який не приховує геноцидальних намірів «остаточно вирішити українське питання». Тобто перемогти

Росію – означає фізично вижити. Наша наступна мета – розпад Росії, втрата нею статусу ядерної країни, демілітаризація і денацифікація (дерашизація). Ця війна не нова, це національні визвольні змагання, що тривають не перше століття, як би не затирався цей факт ворогом у нашій колективній пам'яті. Перечікування і компроміси просто відкладають деколонізаційну війну на майбутнє, тобто залишають її нашим дітям, і посилюють суперника.

Ми розуміємо, що сили не рівні, але долати російський фашизм випало нам. Як Давид подолав Голіафа, незважаючи на застереження і сумніви царя Саула. Саул, в нашому випадку, -- це частина західних інтелектуалів і політичних еліт, які кажуть про «непереможність Росії» і пробують порозумітися зі злом, прийняти зло як даність, нормалізувати його. Саул – це також моральна сліпота папи Франциска і міжнародних правозахисних організацій, які урівнюють добро і зло, розмивають межу між ними.

ЗСУ зруйнували міф про «другу армію світу». Ми переконались, що це армія без честі і гідності, яка убиває цивільних, коли не може перемогти на полі бою, знищує ракетами мирні міста, катує і вбиває полонених. Ця армія діяла так само у різні часи. Наприклад, у Батуринській різанині 1708 року, коли за наказом Меншикова за один день зарубала, спалила живцем у церквах, розп'яла, закатувала майже 15 тисяч мешканців, не жалюючи жінок і немовлят. Або, скажімо, у Києві 1918 року, коли армія Муравйова несла в Україну більшовицьку владу «з далекої півночі на вістрях своїх багнетів». Тоді за три тижні російського пограбування і розорення міста загинуло біля 5 тисяч киян.

Раптом виявилось, що факти з підручника історії можна легко ставити в сьгоднішні новинні стрічки, і відрізнити старе від нового буде неможливо. У відомому спогаді сторічної давнини Михайла Муравйова упізнаються нинішні Маріуполь, Харків, Миколаїв, Запоріжжя, кожне наше спалене містечко і село: *«Мы идем огнем и мечом устанавливать советскую власть. Я занял город, бил по дворцам и церквям... бил, никому не давая пощады! 28 января Дума Киева просила перемирия. В ответ я приказал душить их газами. Сотни генералов, а может и тысячи, были безжалостно убиты... Так мы мстили. Мы могли остановить гнев мести, однако мы не делали этого, потому что наш лозунг — быть беспощадными!»*

Розповідають, що коли перед наступом німецьких військ, союзників УНР муравйовці тікали з Києва, вцілілі кияни кілька днів бачили нескінченну низку возів із накраденим майном. Багато червоних «визволителів» поверх брудної білизни були одягнені в гусарські мундири з пограбованих військових складів.

Хвіст цих «возів» ми застали на Київщині і у березні 2022 року, коли російські військові, відступаючи, вивозили намародерену техніку, меблі, жіночі сумки і навіть косметику. Останніми в цьому столітньому каравані плывуть російські кораблі з краденим українським зерном. Розуміння історичних зав'язків, тяглості оцих російських конвоїв з награбованою українською власністю – ще один важливий урок.

Українські селяни, які побували в окупації, вражено розповідали журналістам, які росіяни дикуни і голота, що вони «зроду не бачили унітазів і душу в хаті» і взагалі «де їсть, там і с.ре».

Це дуже важливе розуміння нашої переваги в побутовій культурі, падіння імперського міфу про те, що десь там, у метрополії все культурніше і краще, а заселена вона нащадками аристократії з салонів Анни Павлівни Шерер і графів Ростових.

З іншого боку, українська освічена публіка, вихована на російській культурі (читай: на тому ж самому імперському міфі), любителі Булгакова, БГ і лекції Д. Бикова, глядачі Дудя і Собчак, відчули незручність від боягузтва, покори і безхребетності своїх кумирів. Від їх спроб представити себе жертвами. Від нездатності визнати власну відповідальність за те, що концтабір у їхній країні побудували за їхнього мовчання. Від жалюгідних спроб моралізувати і далі повчати нас.

Ціна цих прозрінь колосальна. Чи могла б вона бути меншою? Щоб емансипація від російського, радянського минулого відбувалась не під російськими ракетами і Градами, а менш криво? У мене нема відповіді на це питання. Єдине, що я знаю напевне, так само, як Оленка 26 лютого, що ми точно прорвемось.

5 вересня 2022 1008

Поділитися публікацією

ПІДТРИМАТИ ПЕН

ПРО ПРОЄКТ

ДІАЛОГИ

ЕСЕЇ

2022 © PEN Ukraine. All rights reserved